ONS MARKENBOEK

Gorssel, augustus 2017 - 35e jaargang no. 3

Historische vereniging
De Elf Marken
Gorssel

De Elf Marken zijn: Epse en Dommer, Dorth, Schoolt, Gorssel, Eschede, Harfsen, Eefde, Rijsselt, Angeren, Almen, Wolfeler

Ons Markenboek

Uitgave van de Historische Vereniging De Elf Marken te Gorssel.

De vereniging is opgericht op 27 september 1983 en heeft ten doel "de beoefening van de geschiedenis in het algemeen en in het bijzonder die van het grondgebied van de gehele, voormalige, burgerlijke gemeente Gorssel alsmede de bevordering in zo breed mogelijke kring van de belangstelling voor de geschiedenis van de voormalige gemeente Gorssel in al haar aspecten".

Contactpersonen van de werkgroepen

Archiefzaken:	P. Staal, Teenkweg 3, 7211 EV Eefde, tel. 0575 - 517623
Bibliotheek:	W.J. Holtslag-Harkink, Blauwedijk 11, 7218 BJ Almen, tel. 0575 - 432058
Excursies:	W.J. Holtslag-Harkink, Blauwedijk 11, 7218 BJ Almen, tel. 0575 - 432058
Genealogie:	H.G. Pelgrum, Bakkersteeg 3, 7218 BM Almen, tel. 0575 - 431781
Tramstation:	A.R. Rolden, Dortherweg 21, 7418 HC Deventer, tel. 0575 - 493458

Verenigingsadres

Het Tramstation, Van der Capellenlaan 4, 7213 AG Gorssel

Website: www.deelfmarken.nl

Samenstelling bestuur

Waarnemend voorzitter:	J. Haijtink, Reuvekamp 2, 7213 CE Gorssel, tel. 0575 - 492692
Vice-voorzitter:	H. Hietbrink, Epserenk 26, 7214 AR Epse, tel. 0575 - 491992
Secretaris:	J. te Linde, Eendrachtstraat 4, 7211 AM Eefde, tel. 0575 - 517369
2e Secretaris:	H.G. Pelgrum, Bakkersteeg 3, 7218 BM Almen, tel. 0575 - 431781
Penningmeester:	J.G. Bleeker, Oxerweg 14, 7214 PM Epse, tel. 0575 - 494096
2e Penningmeester:	A.R. Rolden, Dortherweg 21, 7418 HC Deventer, tel. 0575 - 493458
Leden:	G.H. Smale-Bielderman, Plantageweg 1, 7215 SK Joppe, tel. 0573 - 431758 J. Hekkelman, Pikeursbaan 24, 7213 BT Gorssel, tel. 0575 - 491726 A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, 7213 AC Gorssel, tel. 0575 - 492139

Erevoorzitter: W.J. Holtslag-Harkink

Redactiecommissie

Voorzitter:	A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, 7213 AC Gorssel, tel. 0575 - 492139 e-mail: capellenhof@gmail.com
Leden:	A.M. Geerlink-van der Gang, Hoefslag 12, 7213 BW Gorssel, tel. 0575 - 492183 e-mail: a.geerlink@kpnplanet.nl Vacature

Ons Markenboek

35e jaargang no. 3, augustus 2017

INHOUD

2 Mededelingen van het bestuur en de redactie

6 Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 12 april 2017

8 Excursie Vriezenveen en Ootmarsum 12 september 2017
Henk Bruil

9 Verslag van de genealogische dag 29 april 2017
Henk Pelgrum

14 Stoomtram Zutphen-Deventer 1926-1945 (3)
Hans Geerlink

21 Boerderij Hietbrink
Ap ten Have

24 Vrijwillige burgerwacht in Gorssel
Piet van Manen

29 De 'Epser School' in vroeger jaren (1)
Henk Hietbrink

33 Toen en Nu (4): Bakkerij Kuiper in Eefde

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR EN DE REDACTIE

Op 12 april 2017 is in de kerkzaal van de Protestantse Gemeente Gorssel/Epse de jaarlijkse ledenvergadering gehouden. Tijdens deze vergadering werden drie bestuursleden herbenoemd. In deze mededelingen en in het verslag van de ledenvergadering komen we hier nader op terug. We kunnen terugzien op een waardige 4-mei herdenking en op zaterdag 29 april 2017 trok de genealogische dag weer veel belangstelling, vooral van mensen van buiten onze gemeente. Van deze gebeurtenissen treft u in dit Markenboek een verslag aan.
In het vorige nummer van Ons Markenboek kunt u de gegevens vinden van de drie excursies die in ons zomerprogramma zijn opgenomen. Voor de dagexcursie op dinsdag 12 september naar Twente kunt u zich nog aanmelden.

Lezingen en excursies

Eefde: zalencentrum Het Hart, donderdag 19 oktober 2017
Ben Godschalk uit Vorden zal een lezing verzorgen over A.C.W. Staring. 250 jaar geleden werd deze dichter en landbouwkundige geboren op de Bringenborg te Gendringen. Dit jaar is uitgeroepen tot Staringjaar. In het kader daarvan zal eind dit jaar museum Staal (STAring ALmen) geopend worden.
Aanvang 20.00 uur

Almen: Ons Huis, donderdag 16 november 2017
De voorzitter van de Larense Heuvel Werkgroep, Ben Wagenvoort uit Eefde, zal een PowerPointpresentatie houden over leven en werk van Meester H.W. Heuvel. Enkele belangrijke personen uit het boek Oud-Achterhoeksch Boerenleven, het meesterwerk van Heuvel, zullen de revue passeren, waarbij Ben ook citaten uit het boek zal voorlezen.
Aanvang 20.00 uur

De planning voor de daaropvolgende lezingen in dit seizoen ziet er als volgt uit:
Epse: kerkje Protestantse gemeente, 25 januari 2018, Architectuur in Gelderland, door Monique Hafkamp
Harfsen: Ons Gebouw, 22 februari 2018, De Baakse beek, door Job Teeuwen
Almen: Ons Huis, 13 maart 2018, Schoonheden Deventer, door Henk van Baalen (gezamenlijke activiteit met het Historisch Genootschap Lochem-Laren-Barchem)
Gorssel, 17 april 2018, Industriële revolutie, door Jos Paardekoper
In het novembernummer van Ons Markenboek zullen we nadere gegevens over deze lezingen publiceren.

Tramstation

Open Dagen en Monumentendag
Na de vijf Open Dagen die afgelopen voorjaar gehouden zijn, staan er dit najaar nog drie Open Dagen op het programma. Deze staan gepland voor 9 september, 7 oktober en 4 november.

Op 9 september is het ook Monumentendag. Dit jaar is het thema 'Boeren, burgers en buitenlui'. Samen met de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED) en museumboerderij 'De Kribbe' in Wilp zijn we bezig om voor die dag een programma samen te stellen. Op de locaties in Deventer en Wilp en in het Tramstation zullen exposities ingericht worden met bovengenoemd thema als leidraad. De organisatie van dit evenement zal het bezoek aan de drie locaties faciliteren door middel van een fietsroute en door de inzet van vervoerscapaciteit voor de niet-fietsers. Gegevens hierover komen begin september in de plaatselijke pers.

Exposities
Er zijn dit voorjaar vijf exposities in het Tramstation geweest. Na de expositie over de stoomtram Zutphen- Deventer en het Tramstation werd half februari een expositie ingericht van het werk van de Gorsselse kunstschilder Gerda van Goor. Daarna was vanaf 22 maart Henk IJmker aan de beurt, ook met schilderijen. Vanaf eind april exposeerde Ton Kramer in het Tramstation zijn schilderijen en objecten. Op zaterdag 27 mei werd door Willy Holtslag de expositie van oud-plaatsgenoot Roderick Hietbrink geopend. Van hem waren tot begin augustus objecten en videokunst te zien. Tot en met dinsdag 5 september exposeren de zussen Willie Hekkelman-Berndsen en Dorie Kloppers-Berndsen schilderijen en foto's.

Recensie boek stoomtram
Het in november 2016 verschenen boek Stoomtram Zutphen-Deventer 1926-1945 (auteurs Henk Bruil, Hans Geerlink, Mieke Geerlink-van der Gang en Piet Staal, uitgave De Elf Marken) kreeg een lovende recensie in Smalspoor 114, april 2017.
De auteur van het stuk in Smalspoor prijst het werk dat de 'enthousiaste amateur-streekhistorici' verzet hebben en de goede eindredactie. Het historische kaartmateriaal, de foto's en de teksten van archiefstukken in het oorspronkelijke taalgebruik zijn een genoegen om te bekijken en te lezen. Het boven tafel krijgen van de achtergrond van het Tramstation wordt 'een grote verrassing' genoemd. Wie het boek nog niet heeft aangeschaft, kan dat nog steeds doen. Het is te koop voor € 22,50 bij onze vereniging en bij Boekhandel Bechtle in Gorssel.

Nieuw boek over Lochem
In januari 2018 verschijnt bij de Walburg Pers het eerste deel van een uit vijf delen bestaand standaardwerk over de geschiedenis van stad en gemeente Lochem. De overige vier delen verschijnen ook in 2018. Auteurs zijn Focko De Zee en Wout Klein. Om de uitgave mogelijk te maken wordt een eenmalige luxe versie van de vijf boekjes in cassette uitgebracht in een gelimiteerde oplage van 300 stuks. Bij intekening bedragen de kosten € 69,50. Na verschijning gaat het boek € 89,50 kosten. Inschrijfformulieren zijn verkrijgbaar bij de VVV Lochem en bij beide historische verenigingen in onze gemeente.

Leden Rabobank steunden De Elf Marken
Dit jaar heeft De Elf Marken zich kunnen aanmelden voor de sponsoractie 'Hart voor de Achterhoek' van de Rabobank Noord- en Oost Achterhoek. Er deden ruim 680 verenigingen en stichtingen mee aan de actie. Op 8 juni 2017 werd de uitslag in Zutphen bekendgemaakt: ruim 180 leden van de Rabobank bleken hun stem uitgebracht te hebben op onze vereniging en dat komt overeen met een bedrag van € 946. Ons bestuur was blij verrast met zoveel steun van de Rabobank-leden.
We kunnen het bedrag goed gebruiken voor de digitalisering van ons archief en de hoognodige vervanging van computerapparatuur.

Van de redactie

Wie weet het
In het vorige Markenboek (35e jaargang nr. 2, p. 6) lieten we twee onbekende foto's zien. Op de eerste foto poseert een gezelschap voor een groot gebouw. De foto is gemaakt bij Loman; wie erop staan blijft helaas een raadsel, want we ontvingen geen reacties.
Op de tweede foto staat de Epse-Gorssel-Combinatie (E.G.C.), een fusie tussen de voetbalclubs van beide dorpen, die slechts enkele jaren standhield. De foto is gemaakt in 1926.
De afgebeelde personen zijn: staande van links naar rechts scheidsrechter Matena, B. Woertman, J. Dolleman, E. Stormink, A. Nijhuis, W. Ebrecht en J. van Dijk; knielend A. Beekman, J. in 't Hof en G. Peters; zittend A. Bielderman, Aleid de Weerd en H. Ebrecht.

Natuurlijk hebben we ook weer twee nieuwe foto's.
Op de eerste foto zien we een schoolklas (of twee?) van de christelijke school in Gorssel. Meester Van Velden en juffrouw Garssen zijn te zien, maar wie zijn de kinderen? De tweede foto is gemaakt in een trieste tijd: weet iemand nog waar dit bord ('beperkte bewegingsvrijheid voor Joden) in de gemeente Gorssel tijdens de Tweede Wereldoorlog geplaatst was?

Graag uw reactie via info@deelfmarken.nl op per post aan Het Tramstation, Van der Capellenlaan 4, 7213 AG Gorssel. Zelf langskomen kan natuurlijk ook: dinsdag van 14.00 tot 16.00 uur en donderdag van 10.00 tot 12.00 uur.

Rectificatie Toen en Nu (3)
De rubriek Toen en Nu (3) in het vorige Markenboek toonde foto's van het pand van bakkerij Eggink aan de Lochemseweg in Harfsen. Wij vermeldden dat vanaf 1979 bakker Kaatman in het pand gevestigd was. Dat klopt echter niet: Kaatman zat er tot 1978, waarna aannemersbedrijf Brinkman zich er vestigde.

Kopij voor het volgende nummer dient uiterlijk **zaterdag 23 september 2017** bij de redactiecommissie binnen te zijn (indien mogelijk met afbeelding).

VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING
12 april 2017

1. Opening en mededelingen

Waarnemend voorzitter Jan Haijtink kon om 19.30 uur bij de opening van de vergadering circa 50 leden in de kerkzaal van de protestantse kerk in Gorssel verwelkomen. Hij begon zijn openingswoord met de melding dat de verplaatsing van het Regionale Archief Zutphen naar Doetinchem niet doorgaat. Na 6 maanden inzet, waarin het College van de gemeente Lochem de beide historische verenigingen niet serieus nam, is het ons gelukt de raadsleden te overtuigen om het archief in Zutphen te behouden. Het college kreeg in een motie een nieuwe opdracht met als voornaamste punt: Behoud het papieren archief bij het Regionale archief Zutphen.
Over de komende evenementen kon onze voorzitter nog meedelen, dat we dit jaar op 4 mei bij de Houtwal toch nog weer een aantal Canadezen mochten verwachten en dat op 29 april de jaarlijkse genealogische dag in Gorssel gehouden zou worden. Hierna werd de agenda verder afgewerkt.
De som van het aantal leden en sponsoren is dit jaar vrijwel gelijk gebleven. Ultimo 2016 waren er 750 leden en daarnaast nog 78 sponsoren, zodat we met 828 leden ruim boven de 800 leden hebben.

2. Notulen van de algemene ledenvergadering op 12 april 2016

Deze notulen waren afgedrukt in OMB 34e jaargang nummer 3, augustus 2016 en werden zonder op- en aanmerkingen onder dankzegging voor de samensteller vastgesteld.

3. Jaarverslag secretaris over 2016

Dit jaarverslag was gepubliceerd in OMB 35e jaargang nummer 1, februari 2017.
Het jaarverslag gaf geen aanleiding tot op- of aanmerkingen, waarna het met algemene stemmen werd goedgekeurd.

4. Financieel jaarverslag 2016 en begroting 2017

Penningmeester Koos Bleeker gaf een korte toelichting op de ter vergadering uitgereikte financiële stukken. Vorig jaar kon melding gemaakt worden van een positief resultaat over het jaar 2015 van € 2.201,45. Deze keer is het resultaat een stukje minder met een negatief saldo van € 39,39. Er was een positief saldo begroot van € 1.527. Dit mindere resultaat is vooral te wijten aan de uitgaven voor het boek over de Stoomtram Zutphen-Deventer. Dit boek kwam in het najaar 2016 uit. De inkomsten daarvan waren in 2016 circa € 7.570 lager dan de kosten. Dat het tekort binnen de perken bleef, is vooral te danken aan enkele giften en aan de winst die we met de verkoop van het boek Eefde mochten boeken. De begroting over 2017 sluit met een negatief saldo van € 45. Hoewel we in 2017 nog wel inkomsten uit de verkoop van het boek stoomtram verwachten is gezien de grote onzekerheid over de hoogte van deze inkomsten deze verwachting niet in de begroting verwerkt.

5. Verslag kascommissie

Namens de kascommissie voerde J. Jonkman het woord. Hij had met Sipkje Ham-Coltof de boekhouding gecontroleerd en in orde bevonden. Daarna vroeg hij de vergadering de penningmeester te dechargeren. Nadat de voorzitter eerst de kascommissie bedankt had, bedankte hij de penningmeester voor het vele werk en onder groot applaus werd hem decharge verleend.

6. Verkiezing kascommissielid

Aftredend was Sipkje Ham-Coltof. Een nieuw kascommissielid diende gevonden te worden. Spontaan bood Wim Makkink zich aan. Hij werd met algemene instemming benoemd.

7. Bestuursverkiezing

Aftredend en herkiesbaar waren Henk Hietbrink, Johan te Linde en Henk Pelgrum. Er waren geen tegenkandidaten aangemeld. Zij werden door de vergadering met algemene instemming herkozen. Het bestuur bestaat uit negen leden en is daarmee nog niet voltallig. We blijven zoeken naar een tiende bestuurslid.

8. Rondvraag

Nico Meerburg maakte melding van een bijzondere vondst in de kerk van Gorssel. Tijdens de recente restauratiewerkzaamheden werd een kluisje gevonden, waarin zeer oude notulen en ook het armenboek opgeborgen waren. Op de genealogische dag zouden deze vondsten te bewonderen zijn. Medewerkers van het Regionaal Archief Zutphen zouden dan een toelichting geven. Aan het eind van de rondvraag kreeg de voorzitter van mevrouw Sipkje Ham-Coltof een prachtig fotoboekje van de busexcursie Oost-Groningen aangeboden. Dit cadeau werd in dank aanvaard. Tot slot vestigde onze voorzitter nog de aandacht op de komende excursies. Op dat moment waren daarvan nog niet alle details bekend. Wel kon hij

meedelen dat de jaarlijkse busexcursie op dinsdag 12 september zou plaatsvinden met als reisdoel Vriezenveen en Ootmarsum.

9. Sluiting
Om 20.15 uur was het eerste gedeelte afgelopen en na een pauze kon Evert de Graaf uit Putten zijn lezing over de gebeurtenissen in Putten eind 1944 houden. Zijn boeiende presentatie over deze gebeurtenissen werd met grote aandacht gevolgd. Aan het eind van de avond bedankte Jan Haijtink, namens een dankbaar publiek, de spreker voor de interessante lezing en wenste allen wel thuis.

EXCURSIE VRIEZENVEEN EN OOTMARSUM
12 september 2017

Henk Bruil

Zoals in Ons Markenboek van mei 2017 aangekondigd, gaan we op deze dag naar Twente en beginnen we met een bezoek aan Vriezenveen. Nadat we bij aankomst eerst hebben genoten van koffie met gebak, gaan we naar het Historisch Museum en krijgen daar een rondleiding met gidsen. Een mooie aanvulling op de lezing, die op 16 februari 2017 in Harfsen is gehouden.
De reden om dit museum in het programma op te nemen is, dat een hele verdieping is ingericht met een prachtige expositie over de Rusluie in Sint-Petersburg. De gids zal uitgebreid op deze historie ingaan, zodat het ook zeer interessant is voor hen die niet bij die lezing aanwezig waren.
Vriezenveense kooplui trokken in de 18e en 19e eeuw naar St. Petersburg om een bestaan op te bouwen, want in Vriezenveen heerste grote werkloosheid en armoede. In de tijd van de Russische Revolutie zijn velen vertrokken, maar tot op de dag van vandaag zijn er nog sporen van die Rusluie in St. Petersburg te vinden.

Het programma ziet er als volgt uit:

08.30 uur	Vertrek bij de kerk in Gorssel
08.30-10.00 uur	Reis Gorssel-Vriezenveen
10.00-10.45 uur	Koffie met gebak in het Dorpshuis tegenover het museum
10.45-12.30 uur	Rondleiding met gidsen in het Historisch Museum
12.30-13.00 uur	Reis Vriezenveen- Vasse
13.00-14.00 uur	Lunch in HCR Tante Sien in Vasse
14.00-14.45 uur	Reis door het Natuurgebied Springendal naar Ootmarsum
14.45-17.00 uur	Bezoek aan Ootmarsum, in de bus zullen we u enige suggesties aanreiken, zodat u naar eigen inzicht uw programma kunt invullen. U stapt in het centrum uit, zodat u dicht bij alle bezienswaardigheden bent.
17.00 uur	Vertrek naar Gorssel, waar we om circa 18.30 uur verwachten aan te komen.

De kosten bedragen € 45 per persoon. Opgave uiterlijk zaterdag 26 augustus bij Willy Holtslag-Harkink, tel. 0575-432058, Henk Pelgrum, tel. 0575-431781, Lyda te Linde, tel. 0575-517369 of Henk Bruil, tel. 0575-491822.
Het maximum aantal deelnemers is zestig. U wordt verzocht de kosten over te maken op ons banknummer NL12 RABO 0301405611 t.n.v. Historische vereniging De Elf Marken te Gorssel, onder vermelding van: excursie. Wilt u zich eerst opgeven voordat u geld overmaakt? Bij verhindering is teruggave van uw betaling niet mogelijk, wel kan iemand anders in uw plaats meegaan.
Op deze dag zijn we bereikbaar onder telefoonnummer: 06-49944172.

VERSLAG VAN DE GENEALOGISCHE DAG
29 april 2017

Henk Pelgrum

Op 29 april 2017 werd de jaarlijkse genealogische dag georganiseerd door de werkgroep genealogie van De Elf Marken in de Brink in Gorssel. Dit jaar werd de familienaam Voortman onderzocht. Ook waren bijzondere archiefstukken uit de kerk van Gorssel te zien.

De jaarlijkse genealogische dag op 29 april 2017 was weer een gezellige dag. Ongeveer 150 bezoekers speurden met veel interesse naar alle informatie die bij de standhouders te vinden was. Heel blij zijn we dat de standhouders ieder jaar weer meedoen.

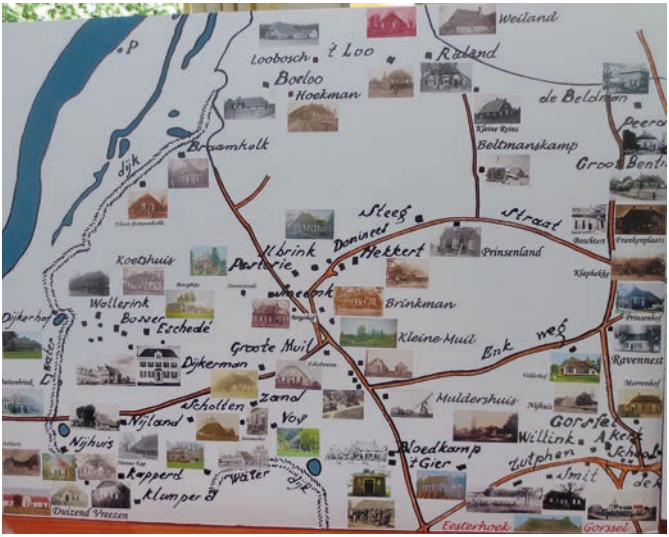

Een uitgewerkte kaart van de Eesterhoek in de stand van Erwin Strookappe

Foto: Arjan Meijerink

Voortman
Dit jaar is de familienaam Voortman uitgezocht. Via de familienamenbank van het Centraal Bureau voor Genealogie is op de website te zien hoeveel mensen in Nederland in 1947 en 2007de familienaam Voortman droegen. Bovendien wordt vermeld hoeveel er in dat jaar in een bepaalde gemeente wonen. Voor zover wij hebben kunnen nagaan zijn er veel verschillende Voortman-familietakken, die niet direct met elkaar verwant zijn. Zo is er in Epse een erve Voortman waar een familie Voortman heeft gewoond. Deze familie stamt af van Jan Holmer uit Laren, die na zijn huwelijk in 1788 met Janna Moespot op erve Voortman in Epse is gaan wonen. Hij trouwt later met Harmina, een zuster van zijn eerste vrouw. Uit beide huwelijken krijgt hij negen kinderen, die op erve Voortman in Epse zijn geboren. Voor 1811 werd heel vaak als naam de naam van de boerderij waar men woonde aangenomen. De kinderen heetten dus ook weer Voortman. Toen in dat jaar de burgerlijke stand door Napoleon verplicht werd ingevoerd, veranderde de naam niet meer als men ging verhuizen. Ook in Eefde was een erve de Voort.
Er zijn in de oude gemeente Gorssel dus twee verschillende families Voortman, die niet aan elkaar verwant zijn (al heeft er later ook een familie Voortman, met zijn oorsprong op erve de Voort in Eefde, nog op erve Voortman in Epse gewoond). Annie Albers, Gerry Dijkerman en Anny Nijenhuis hebben de Voortman-tak uitgezocht die afkomstig is van erve de Voort, huidig adres Elzerdijk 52 in Eefde.

De Voort
Naast een boek wordt er elk jaar een overzichtelijk familieschema gemaakt, waarbij de dames van de werkgroep genealogie hulp krijgen van Jan Stegeman. Ze zijn er ook dit jaar weer in geslaagd om een mooi boek te maken. Naast de boeken worden door Annie Albers in een bronboek nog veel uitgebreidere gegevens in ons verenigingsgebouw, het Tramstation, bewaard. Veel Voortman familieleden hebben enthousiast gegevens doorgegeven en foto's aangereikt. Op de voor- en achterzijde van het boek zijn meer dan tien familiefoto's afgedrukt. Dit maakt de lezer nieuwsgierig. Het eerste exemplaar werd namens de genealogische werkgroep door Henk Pelgrum overhandigd aan Johan Voortman, die in 1956 in Borculo werd geboren. Op de voorpagina staat een mooie babyfoto van Johan. Veel Voortmannen zijn heel lang in de Achterhoek of Salland blijven wonen, in 2007 waren er dat in de gemeente Berkelland 45.

Johan Voortman bedankt Annie Albers en haar team voor het Voortmanboek *Foto: Arjan Meijerink*

Voorde

De naam Voortman duidt op de man die in het huis aan de voorde woont. Een voorde is een doorwaadbare plaats in een rivier, beek of moeras. De Eefsche Beek loopt noordelijk voor de boerderij de Voort in Eefde langs en kruist hier de nu verharde Elzerdijk. Volgens de overlevering zouden vroeger de militairen uit Zutphen, als ze naar de Gorsselse heide gingen oefenen, hier met hun paarden op een ondiepe plaats door de Eefsche Beek zijn gereden.

De door ons uitgezochte familie Voortman noemde zich oorspronkelijk Huernink, naar een andere boerderij, maar namen in de tweede generatie de naam Voortman aan.

Generatie 1

Hendrik Jansz Huernink, geboren omstreeks 1685, trouwde in 1717 in de kerk in Warnsveld met Teuntien Tonissen. Ze krijgen drie kinderen: twee zonen, Tonis en Aelbert, en een dochter. De kinderen van Aelbert blijven de naam Huernink dragen.

Generatie 2
Tonis Huurnink (Voortman), geboren in 1719, is landbouwer op erve Waldhoorn, een boerderij aan de Elzerdijk in Eefde, waar nu camping Waldhoorn is. Later gaat hij naar erve de Voort, iets noordelijker aan de Elzerdijk.

Generatie 3
Zoon Willem Voortman trouwt met Aaltjen Flierman uit Holten, weduwe van zijn oudere broer Hendrik, met wie ze een jaar eerder was getrouwd. Willem en Aaltjen krijgen zes kinderen, onder wie twee zonen, Hendrik Jan en Teunis Voortman.

Generatie 4
Zoon Hendrik Jan Voortman, geboren op 7 februari 1789, wordt de stamvader van bijna alle Voortmannen uit het Voortmanboek. Pagina's 8 tot en met 96 van het boek gaan over zijn nakomelingen.
Deze Hendrik Jan is geboren op erve de Voort in Eefde, woont in 1829 op boerderij Ebbink in Harfsen en pacht in 1836 boerderij Esterholt in Joppe. Hij heeft ook in Diepenveen gewoond. Hendrik Jan is in 1868 overleden op boerderij Nieuwkamp in Joppe. Hendrik Jan was in 1815 in de kerk in Warnsveld getrouwd met Teune Hemeltjen, gedoopt in Warnsveld en een dochter van Herman Derks Hemeltjen en Zwaantje Littink. Hendrik Jan en Teune krijgen tien kinderen, waarvan er zes volwassen worden. Teune sterft in 1839 op erve Esterholt. Hendrik Jan hertrouwt in 1840 met Aaltjen Tuitert, 'bouwvrouw', geboren in Epse en gedoopt in de Bergkerk te Deventer. Aaltjen was eerder getrouwd met Albert Aalderink (1794-1839). Waarschijnlijk woonde zij al op boerderij Bolman in Epse. Ze krijgen samen in 1841 nog een zoon, Antoni Voortman. Zijn nakomelingen wonen vooral in de omgeving van Wijhe.
De andere zoon van Willem en Aaltjen Voortman (generatie 3), Teunis Voortman, geboren in 1793 in Eefde, wordt timmerman, voerman en dienstknecht. Hij trouwt in 1825 met Suzanna Barbara Kreitzma, geboren te Zwolle, naaister. Hij overlijdt eind 1827. Kennelijk is Suzanna zwanger, want in juli 1828 wordt in Zutphen hun zoon Antoon Sander Willem Voortman geboren. Op 2 augustus 1860 trouwt Antoon in Amsterdam met Christina Elisabeth Weinrich. Volgens de huwelijksakte is hij kledinghandelaar. Het echtpaar emigreert in 1862 naar Chicago in de staat Illinois in de VS, waar hun nakomelingen nog steeds wonen en aanvankelijk 'merchant' zijn.
Soms kom je leuke verrassingen tegen tijdens een speurtocht in een genealogisch boek. Dit keer kwam ik op een van de laatste pagina's de moeder van mijn eigen betovergrootmoeder tegen. De jongste dochter uit het grote gezin van Hendrik Jan Voortman was Jenneken. Zij trouwt in 1816 met Nicolaas Rood, die landbouwer en tuinman was op het Klaphek, wat oorspronkelijk een boerderij onder huize Den Dam in Eefde was. Zij zijn de voorouders van heel veel leden van De Elf Marken. Een leuke opdracht voor iemand om dit eens via de ledenlijst uit te zoeken.

Armenrekeningen

Een attractie op de genealogische dag waren dit jaar de bijzondere archiefstukken die na de verbouwing van de kerk in Gorssel werden gevonden. De koster vond in een bergruimte een kluis en zelfs de sleutel van de kluis kwam boven water. In de kluis lagen onder meer een boek met verslagen van de vergaderingen van de kerkenraad van 1817-1831.

Armenboek kerk Gorssel

Er lag een zogenaamd Armenboek van 1669-1699, een contra (=kopie) doopboek van 1772-1859 en een lidmatenboek van 1772-1859. Verder waren er nog armenrekeningen van 1717-1770, een rekening van uitgaven van 1936-1940 en kasboeken en diverse schuldbekentenissen. Kennelijk is de kluis rondom de wederopbouw van de kerk na de Tweede Wereldoorlog opgeborgen en is er na die tijd ook niet meer in gekeken. Alle stukken zijn overgedragen aan het Regionaal Archief in Zutphen, waar ze worden geconserveerd en veilig zijn opgeborgen. In de stand van het Regionaal Archief liet archivaris Mirjam van Velzen digitale afbeeldingen van de kerkelijke archiefstukken zien en daar was veel belangstelling voor. In het tijdschrift OER, nr. 24, juni 2017 (p. 32) is een artikel verschenen over de bijzonder vondst van de hand van Etienne van den Hombergh en Mirjam van Velzen-Barendsen. We zijn heel blij dat de gemeente Lochem uiteindelijk van het onzalige idee is afgestapt om de archiefstukken van de vroegere gemeenten Gorssel en Lochem vanuit Zutphen te verhuizen naar Doetinchem. Nu kunnen we onze prettige samenwerking met het Regionaal Archief in Zutphen voortzetten en blijven profiteren van elkanders kennis.

STOOMTRAM ZUTPHEN-DEVENTER (3)
1926-1945

Hans Geerlink

In twee vorige nummers (OMB-2016 nr. 4 en OMB-2017 nr. 1) van Ons Markenboek is de zeer lange voorgeschiedenis van de tramlijn Zutphen-Deventer aan de orde gekomen. Nadat de financiën in 1925 eindelijk geregeld waren, werd de lijn door Tramweg Maatschappij Zutphen-Emmerik (ZE) in ruim een jaar aangelegd. De feestelijke openingsrit was op 2 oktober 1926. En toen kon het vervoer van reizigers en goederen vanuit Deventer naar Zutphen (en verder) eindelijk van start gaan.

Op 3 oktober 1926 kon het vervoer van reizigers en goederen vanuit Deventer naar Zutphen en verder eindelijk van start gaan. Er werd meteen al veel gebruik van de tram gemaakt, ook voor reisjes naar de Achterhoek of zelfs naar 'het buitenland'. Terwijl het goederenvervoer door de jaren heen vrij stabiel bleef, nam het personenvervoer al vrij snel na de opening van de tramlijn af. Dat had onder meer te maken met de concurrentie van de autobus en in mindere mate de vrachtauto.

Tarieven, dienstregeling en reistijden

Echt goedkoop was het openbaar vervoer niet in 1926. Een enkele reis tussen Deventer en Zutphen kostte in de eerste klasse *ƒ* 0,65 en in de tweede klasse *ƒ* 0,45. Een maandretour (dat is een retour waarmee je niet op dezelfde dag heen en weer hoefde) tussen Deventer en Zutphen kostte in de eerste klasse *ƒ* 0,85 en in de tweede klasse *ƒ* 0,60.

Voor de tramreiziger was het puzzelen om de juiste tram te kiezen. Lang niet elke tram die uit Deventer vertrok had Emmerik als eindpunt, soms ging de tram tot Doetinchem of tot Zutphen, maar er waren ook trams die niet verder gingen dan tot Gorssel. De reis van de Handelskade in Deventer naar Epse duurde dertien minuten, naar Gorssel negentien minuten en naar de IJsselkade in Zutphen een kleine veertig minuten. Om vanuit Deventer naar Doetinchem te reizen moest men anderhalf uur in de tram zitten, naar 's Heerenberg twee uur en naar Emmerik ongeveer drie uur.

In de zomer van 1928 reden er op werkdagen veertien trams tussen Zutphen en Deventer. Dat was meer dan het jaar daarvoor, omdat de rechter in voorjaar 1928 had beslist dat de concurrerende autobussen van de busonderneming ZEGO uit Eefde niet langer mochten rijden tussen Gorssel en Deventer. Het was een korte opleving van het personenvervoer met de tram, want al bij de winterdienstregeling 1928/1929 werd het aantal personentrams drastisch teruggebracht. Met ingang van maart 1929 zag de personendienstregeling er weer anders uit. Nu werden ook bussen van de ZEGO ingezet als aanvulling op de trams, omdat de ZE en de ZEGO besloten hadden dat ze beter konden samenwerken dan elkaar het leven

zuur maken. Er was zelfs een gemeenschappelijke dienstregeling gemaakt. De bussen reden, in tegenstelling tot de trams, wel door Eefde.

Gemeenschappelijke
DIENSTREGELING
der
TRAMWEG MAATSCHAPPIJ
Zutphen - Emmerik
(traject Zutphen - Deventer)
en der
AUTOBUSONDERNEMING
Z. E. G. O.
GELDIG VANAF 16 MRT 1929

Voorblad van de gezamenlijke zomerdienstregeling 1929 van de ZE en de ZEGO

De ZE speelde tijdens de zomerperiode in op de wens van velen om uitstapjes te maken en er was in de zomer meer behoefte aan goede verbindingen met de Achterhoek en Duitsland. De sneltram vertrok 's morgens om 7.15 uur uit Deventer, om 8.00 uur uit Zutphen en was dan al om 9.30 uur in Emmerik, zodat men daar desgewenst om 10.05 uur de trein naar Oberhausen kon nemen. De avondsneltram vertrok om 17.35 uur uit Emmerik en kwam om 19.45 uur in Zutphen en om 20.30 uur in Deventer aan.

Steeds minder personentrams

Tijdens de winterdienstregeling 1931/32 reden nog maar zeven personentrams vanaf Deventer naar Zutphen: om 7.15 uur, 9.30 uur, 13.20 uur, 15.20 uur, 16.40 uur, 19.15 uur en (alleen op zon- en feestdagen) om 20.35 uur. Vanuit Zutphen in de richting Emmerik was er nog wel sprake van veertien trams per dag. Op dat moment bestond de tramverbinding tussen Zutphen en Deventer pas vijf jaar, maar de glans voor het personenvervoer was er al wel af! Waarbij het goed is te bedenken dat er in die jaren een economische crisis heerste.
Bij de winterdienstregeling 1933/1934 was het duidelijk dat voor het personenvervoer de bus toch echt de plaats ging innemen van de tram. Het grootste deel van de tramdiensten werd vanaf die tijd door de ZE, in samenwerking met de ZEGO, omgezet in autobusdiensten.

Goederenvervoer
Het personenvervoer liep dus sterk terug, maar de tramlijn bleef nog wel volop in gebruik voor goederenvervoer. Bij de start van de tramlijn Zutphen-Deventer was de directie vol goede moed over het extra goederenvervoer dat op gang zou komen. Op het tracé tussen Zutphen en Emmerik had men immers een jaarlijks gestaag toenemende goederenstroom gezien, dus waarom zou dat voor de nieuwe lijn niet ook gebeuren?
Van de totale opbrengsten bij de ZE kwam in de beginperiode jaarlijks circa 55% uit het goederenvervoer. Bij de opening van de tramlijn Zutphen-Deventer beschikte de ZE over 187 goederenwagens voor het hele tracé Deventer-Emmerik, waarvan 40 aangeschaft in 1926. Men zou graag over meer goederenwagens willen beschikken, maar daartoe ontbrak het geld. De ZE-directie constateerde ook dat er sprake was van valse concurrentie, omdat voor railvervoer veel meer regels van toepassing waren ten aanzien van veiligheid, arbeidsvoorwaarden, etc. dan voor bus- en vrachtvervoer. Al met al bracht de nieuwe lijn niet de grote toename van het goederenvervoer waarop men gehoopt had.

Gorsselnaar Teun Woertman herinnert zich nog dat met de tram af en toe eierkolen werden aangevoerd. Die waren bestemd voor de Gorsselse kolenboeren Schutte uit de Hoofdstraat en Boterman aan de Molenweg. Vanaf het tramstation moesten die kolen met de 'kipkar' van vrachtvervoerder Flip van der Meij bij de kolenboeren worden afgeleverd.
Flip waarschuwde dan altijd de moeder van Teun Woertman om vanwege het stof van de kolen de was binnen te halen en de boerenkool voor het avondeten alvast van het land te halen. De goederenwagen moest schoon worden opgeleverd, dus alle kolengruis moest eruit. Dat werd op een pad naast de rails gedumpt, dat dan ook het zwarte pad heette.

Veiligheid
Al een paar weken na de openingsrit van 3 oktober 1926 werd in De Kampioen, een uitgave van de ANWB, geconstateerd dat door de aanleg van de nieuwe tramlijn in de gemeente Gorssel twee gevaarlijke kruisingen waren ontstaan. De eerste gevaarlijke kruising was op de plek waar in de kom van Gorssel de trambaan de Stationslaan (thans Joppelaan) kruiste. 'Komende van het station Gorssel is de trambaan aan de rechterzijde gemaskeerd door struikgewas en tuinaanleg.' Gevaarlijker nog vond men de kruising met de Rijksstraatweg Zutphen-Deventer bij Quatre Bras. 'Deze kruising is, van welke zijde men ook komt, van tevoren niet te zien.' De tram reed op die plek met een scherpe bocht van de Rijksstraatweg de tegenwoordige Quatre Brasweg in.
Met enige regelmaat was de tram betrokken bij ongevallen, soms zelfs met dodelijke slachtoffers. De ongevallen haalden vaak de plaatselijke of zelfs de landelijke pers.

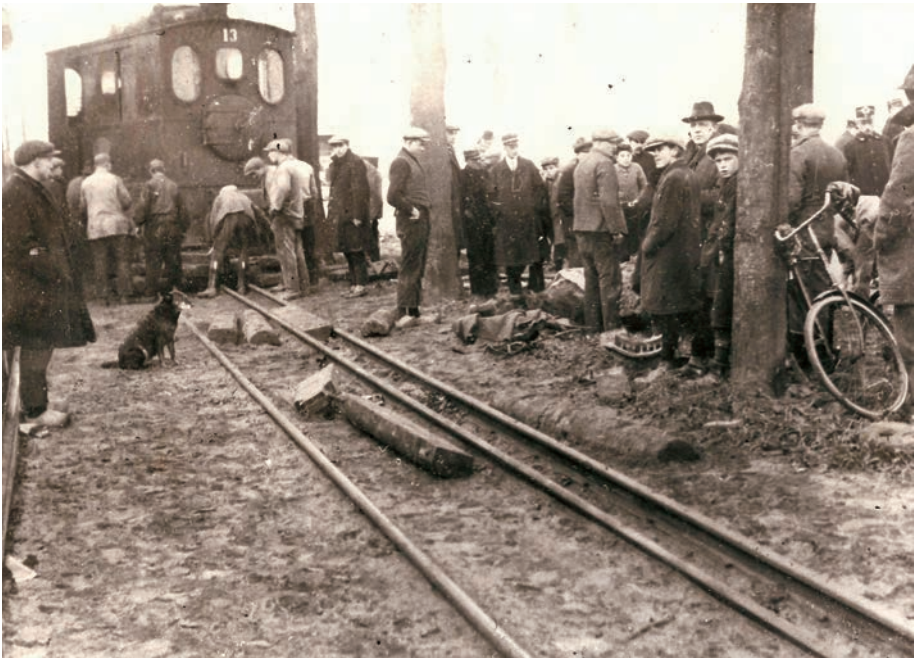

De tram richting Zutphen kwam nabij het gasfabriekterrein in Deventer in botsing met een paard en wagen van de firma Klunder. Het paard overleefde het ongeluk niet. Op de foto is goed het driebenig spoor te zien, de combinatie van het bredere spoor van de GOSM-tram tussen Deventer en Borculo en het smalspoor van de ZE-tram van Deventer naar Zutphen

Uitstapjes

Binnen een jaar na de opening van de tramlijn bleek dat veel Deventenaren met de tram 'een dagje naar het buitenland' gingen. Op Hemelvaartsdag 1927 maakten vanuit Deventer maar liefst 2.100 mensen een tramrit naar de Achterhoek of zelfs naar Emmerik.

In mei 1928 verscheen op initiatief van de ZE het boekje 'Reizen en Uitstapjes per Tramweg Maatschappij Zutphen-Emmerik, lijn Deventer-Zutphen-Doetinchem-Emmerik'. Het boekje bevatte 37 pagina's met een korte beschrijving van de verschillende plaatsen aan de lijn en ook van Kleef en Hoog-Elten, beide plaatsen die vanuit het eindpunt Emmerik gemakkelijk te bereiken waren. Tal van foto's van fraaie gebouwen en landschappen sierden het boekje.

Voorkant van het in mei 1928 door de ZE uitgegeven boekje Reizen & Uitstapjes

Twentekanaal

Ten tijde van de planontwikkeling van de tramlijn Zutphen-Eefde was bekend dat er vanaf de IJssel een kanaal richting Twente zou komen. Maar over het tracé van het kanaal was nog geen enkele duidelijkheid, dus bij de aanleg van de tramlijn (1925/1926) kon men daar nog geen rekening mee houden.

In 1930 werd een begin gemaakt met de aanleg van het kanaal. Tussen Zutphen en Eefde kruiste het kanaaltracé de twee spoorlijnen van Zutphen naar Hengelo en Deventer en de tramlijn naar Deventer. Daar moesten dus bruggen voor aangelegd worden, het liefst zoveel mogelijk gecombineerd om kosten te besparen. Er werd voor gekozen de sporen vanuit Zutphen tot over het kanaal parallel te laten lopen en drie bruggen naast elkaar te bouwen, daarbij gebruik makend van gezamenlijke landhoofden en pijlers.

In december 1932 (dat was wel rijkelijk laat, want de kanaalaanleg was al in volle gang) werden in de Tweede Kamer aan de Minister van Waterstaat vragen gesteld over de levensvatbaarheid van de tramlijn Zutphen-Deventer en vooral met de vraag of het verleggen van de tramlijn geen weggegooid geld zou zijn, omdat de tram maar zo weinig gebruikt werd. Minister Reymer meldde als reactie op de vragen dat de verlegging ongeveer *f* 100.000 zou kosten en dat daarvan op dat moment al *f* 82.000 was besteed. Bovendien was wettelijk nu eenmaal geregeld dat alle kosten zouden worden betaald door degene die de kanalen aanlegde. De minister gaf verder aan dat het niet aan hem was om staking van een tramlijn voor te schrijven, maar dat het 'voorshands ook niet wenselijk geacht wordt in verband met het gereed komen van een spoorverbinding naar den lagen loswal te Deventer en naar de haven van Zutphen. Indien samenwerking tusschen de Geldersch-Overijsselsche Stoomtrammaatschappij, de Tramwegmaatschappij Zutphen-Emmerik en de Geldersche Tramwegmaatschappij, waarover onderhandelingen gaande zijn, tot stand komt, zal het in stand blijven van de lijn Zutphen-Deventer van grooter belang worden, daar die lijn dan een moeilijk te missen schakel zal vormen.'

En zo kwamen de gecombineerde kanaalbruggen er toch, inclusief een brug voor de tramlijn.

Fusie van tramwegen in Oost-Gelderland en einde van de tram

De ZE was niet de enige trammaatschappij met exploitatietekorten. Daarom was er na jarenlang overleg en onder druk van 'Den Haag' begin 1934 sprake van een intensieve samenwerking (maar niet een echte fusie) van de Oost-Gelderse tramwegmaatschappijen, waarbij het goederenvervoer per tram nog wel een aantal jaren in stand bleef, maar het reizigersvervoer steeds vaker met bussen plaatsvond. De personentram tussen Zutphen en Deventer bleef na 1934 nog wel een tijd rijden, waarbij de naam ZE in gebruik bleef.

Door de op 10 mei 1940 uitgebroken oorlog was al heel snel het auto- en busverkeer compleet ontregeld. Om de reizigers toch ten dienste te kunnen zijn kreeg de tramlijn een opleving. Al op 19 mei 1940 was er een onregelmatige

personentramdienst van start gegaan. Op die datum was ook het goederenvervoer per tram weer op gang gekomen. Uit de dienstregeling van juni 1940 blijkt dat er (met ingang van juli 1940) een geregelde uurdienst zou gaan rijden tussen Deventer en Zutphen. (Tot en met 14 oktober 1941 is die tramdienst verreden, zij het vaak onregelmatig.)

In augustus 1940 passeren twee personentrams, beide met aangekoppelde goederenwagen, elkaar op het tramstation in Gorssel. Links locomotief 401 'Lichtenvoorde'

Na het staken van de min of meer geregelde personentramdiensten op 14 oktober 1941, reden alleen nog enkele personentrams op zon- en feestdagen van 1 maart 1942 t/m 18 september 1944. Aan het vrachtvervoer per tram kwam tussen Zutphen en Deventer een abrupt einde nadat de Duitse genie in april 1945 de gecombineerde spoor- en trambruggen over het Twentekanaal bij Eefde had opgeblazen. Na de oorlog zijn de spoorbruggen hersteld (de eerste in 1945, de tweede in 1948), maar men zag weinig heil in het hervatten van een tramdienst en dus werd de trambrug niet hersteld.
De directie van de Geldersche Tramwegen had in 1947 namens de ZE met het Rijk onderhandeld over een tegemoetkoming als het Rijk niet zou hoeven opdraaien voor de herbouw van de trambrug over het Twentekanaal bij Eefde. Iedereen zag wel dat het weer in gebruik nemen van de tramlijnen voor goederenvervoer niet voor de hand lag, ook al vanwege gebrek aan materieel en zeker niet meer met stoomlocomotieven. De uitkomst van het overleg was dat het Rijk de trambrug niet hoefde te herstellen en een financiële bijdrage zou geven voor de aanschaf van vrachtautomaterieel en de inrichting van garages en werkplaatsen. De GOSM en de ZE zouden de opbrengsten die voortkwamen uit de opbraak ook voor het vrachtmaterieel inzetten.

De ZE bleef als onderdeel van de Geldersche Tramwegen nog enigszins actief. Nadat alle tramvervoer was gestaakt beperkte zij zich tot bus- en vrachtvervoer, maar dat gebeurde niet meer onder de naam ZE.
Formeel is de N.V. Tramweg Maatschappij Zutphen-Emmerik in 1956 opgeheven.

In het volgende Markenboek besteden we aandacht aan het gebruik van het Gorsselse tramstation na de opheffing van de tramlijn.

BOERDERIJ HIETBRINK

Ap ten Have

Aan de Dortherweg in Joppe ligt Mini Camping 't Hietbrink. Op deze mooie plek, ooit een open plek te midden van de heide, wordt al twee eeuwen geboerd. Van boerderij naar camping: een geschiedenis.

Boerderij Hietbrink werd gebouwd omstreeks 1817 en ligt aan de Dortherdijk 1 in Joppe, ongeveer 200 meter van de weg aan de rand van een bos en omgeven door bomen. De boerderij heeft de naam Hietbrink gekregen, omdat hij op een open plek op de heide is gebouwd. Heide is in het dialect 'heet' of 'hiet', en een open plek is een 'brink', vandaar Hietbrink. Eerste bewoner Engbert Esveld was eigenaar van een aantal percelen bos- en heidegrond, groot ongeveer 8 ha, maar daarvan was toen nog maar een beperkt gedeelte in cultuur gebracht.

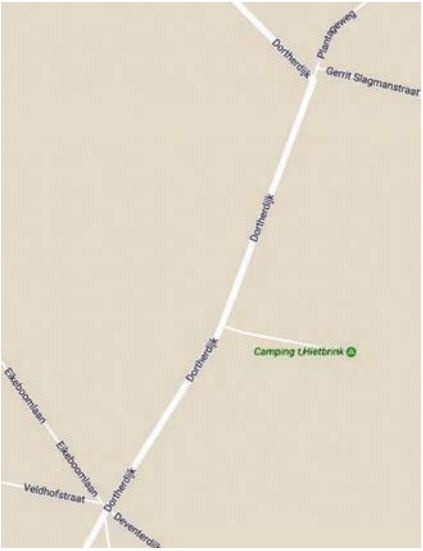

Bewoners
Als eerste bewoner werd gevonden hiervoor genoemde Engbert Esveld, geboren in 1790 en overleden in 1860 en zoon van Hendrik Esveld en Hendrika Leunk. Engbert was vernoemd naar zijn grootvader Engbert Steinfort, geboren op boerderij Steinfort en gehuwd met Jenneken Esveld van boerderij Esveld. Engbert Steinfort was ingetrokken bij boerderij Esveld en had de naam van die boerderij aangenomen.
Engbert Esveld trouwde in 1818 met Willemina Esterholt (1785-1858), dochter van Willem Esterholt van boerderij Esterholt en Derksken Esveld. Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren. Dochter Derkjen Esveld, geboren in 1825 en overleden in 1892, is in 1847 gehuwd met Hendrik Jan Smeenk van boerderij Esterholt. Hendrik Jan was geboren in 1817 (hij overleed in 1888) en zij hebben het bedrijf voortgezet. Uit dit huwelijk zijn vier kinderen geboren. Derk Smeenk, zoon van Derkjen en Hendrik Jan (geboren in 1852) heeft het bedrijf voortgezet, maar overleed al in 1892.
Rond 1900 kocht Derk Jan Dijkerman (1873-1960), het bedrijf. Hij was in 1898 getrouwd met de weduwe Gerritjen Bieleman (1872-1957). Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren. Zoon Gerrit Jan Dijkerman (1909-1976) zette het bedrijf voort. Hij trouwde in 1937 met Egberdina van Schooten, geboren in 1908 en overleden in 2002. (Zijn jongste zuster Tonia Dijkerman, geboren in 1911 en haar man Willem Holmer, geboren in 1915, hebben ook tijdelijk op de boerderij gewoond; ze hadden vier kinderen.) Aangezien het echtpaar Gerrit Jan Dijkerman en Egberdina van Schooten geen kinderen had was er geen opvolger. Hendrik Jan Gerrit Dijkerman (Henk), geboren in 1942 als zoon van Hendrik Dijkerman (oudste broer van Gerrit Jan Dijkerman) kwam zijn oom vanaf omstreeks 1968 helpen om het bedrijf later over te nemen en voort te zetten.

De boerderij
De boerderij die in 1817 gebouwd werd, was een klein boerderijtje. Er waren toen ook nog maar een paar koeien en wat varkens en kippen. Doordat er steeds meer grond in cultuur werd gebracht kon men ook de veestapel vergroten en meer graan en dergelijke verbouwen. In 1832 was al ongeveer 6 ha grond in cultuur gebracht. Omstreeks 1847 is de huidige T-boerderij met het grote voorhuis, schuur en bakhuis gebouwd en zijn de oude gebouwen afgebroken. De boerderij had twee bedsteden. Alle grond was inmiddels in cultuur gebracht en toen was er ook ruimte om meer rundvee en varkens te houden. Ook kwam er een wagenloods, een steltenberg en een éénroedige berg voor berging van de landbouwwerktuigen en de oogst van granen of hooi.

Boerderij Hietbrink *Foto: Gerrie Dijkerman*

Toen Derk Jan Dijkerman rond 1900 eigenaar werd, was het achterhuis al weer te klein en is het met een gebint, ongeveer vier meter, verlengd en meteen helemaal aangepast. Derk Jan heeft er ook nog 2 ha grond bijgekocht, zodat het bedrijf 10 ha groot was.
Omstreeks 1945 heeft een grote verbouwing plaatsgevonden aan het voorhuis. Het is verbouwd voor dubbele bewoning, boven werden slaapkamers gebouwd, bedsteden werden verwijderd en verder ook aangepast aan de eisen des tijds. Naast rundvee werden er varkens gehouden, ook nog tot na 1950, toen Gerrit Jan Dijkerman boer was. Maar rundvee was de hoofdtak, dus het aantal varkens werd steeds minder en het aantal melkkoeien steeds meer. Zoals gezegd kwam neef Hendrik Jan Gerrit Dijkerman (Henk) rond 1968 zijn oom helpen om het werk te kunnen klaren. Hij trouwde in 1968 met Johanna Pelgrum (geboren in1946) en uit dit huwelijk werd een zoon geboren. Omstreeks 1968 werd een tractor gekocht en verdween ook het werkpaard. Er werd een grote metalen loods gebouwd voor de berging van de landbouwmachines en extra opslagruimte. Varkens waren er niet meer, dus de stalruimte werd aangepast voor het houden van rundvee. Er waren toen achttien melkkoeien met bijbehorend jongvee.
Helaas overleed Johanna Pelgrum in 1983. Later hertrouwde Henk Dijkerman met Betsie Kamperman. Met alleen nog rundvee hadden ze een mooi bedrijf, maar op langere termijn was het te klein en niet meer levensvatbaar.
Omstreeks 1985 kwamen Henk en Betsie net als anderen op het idee om een

camping te beginnen bij hun boerderij. Gewoon door blijven boeren en daarnaast een camping: dat gaf hen nog een extra inkomen.
Toen Henk Dijkerman 65 jaar werd en AOW kreeg, is hij gestopt met het rundvee. Hij verkocht vier ha grond en heeft nog ongeveer vijf ha over, waarop hij onder andere maïs verbouwt voor de verkoop.

Mini Camping 't Hietbrink
Een rustige camping bij een boerderij gelegen naast een bos, in prachtige omgeving ver van de openbare weg, dus geen lawaai en een mooi uitzicht over de landerijen met koeien in de wei. Genieten van de rust in de vrije natuur en de vogels horen fluiten, dat is wat veel mensen zoeken en hier is het te vinden. De eerste jaren was de belangstelling nog matig, maar later, toen de begroeiing voltooid was en er dus meer beschutting was, ging het steeds beter.

Foto: Arjan Meijerink

Zelfs de vestiging van Museum More brengt extra bezoekers. Zij komen een paar dagen kamperen om het museum te bezoeken en meteen de omgeving te verkennen. De vakantiegangers blijven volop komen. Betsie doet de administratie en Henk zorgt dat de zaak er netjes bij ligt. Ze doen het met veel plezier.

Bron:
Informatie Henk Dijkerman

VRIJWILLIGE BURGERWACHT IN GORSSEL

Piet van Manen

In november 1918 werden in Nederland vrijwillige burgerwachten opgericht, in eerste instantie tegen het 'linkse gevaar', maar later ook ter verdediging tegen ultrarechts. Ook Gorssel kreeg een eigen burgerwacht.

In november 1918, direct na het einde van de Eerste Wereldoorlog, werden in Nederland vrijwillige burgerwachten opgericht, toen overal in Europa revoluties uitbraken. In Rusland werd de tsaar samen met zijn gezin vermoord, de dubbelmonarchie Oostenrijk-Hongarije viel uiteen en in Duitsland kwam de ene na de andere stad in handen van de revolutionairen. In Nederland had de stedelijke bevolking honger geleden vanwege de Engelse blokkades tijdens de oorlog.
In Duitsland werden levensmiddelenwinkels geplunderd, in garnizoensplaatsen braken onder de militairen onlusten uit, socialistische en communistische leiders zagen hun kans schoon en wakkerden het vuurtje aan. Onder leiding van Troelstra, de voorman van de SDAP, verklaart men zich voor de proletarische revolutie; deze revolutiepoging mislukt.

Rode gevaar
Het 'rode gevaar' werd een begrip en de formatie van de vrijwillige burgerwachten was een regelrecht antwoord op de agitatie van linkse groeperingen. Gemeenten werden door de regering verordonneerd om burgerwachten in het leven te roepen om de orde te handhaven. De linkse krachten werden na enige tijd gepacificeerd, onder andere door het instellen van allerlei sociale wetten. In een latere periode ging het er weer om de democratie te verdedigen, maar nu tegen het gevaar van ultrarechts. De NSB-invloed nam namelijk steeds toe, met als hoogtepunt de provinciale statenverkiezingen van 1935, toen de partij bijna 8 % van de stemmen behaalde.

Ook in Gorssel
Ook in Gorssel kwam een burgerwacht, die opgericht werd op 16 november 1918 met als hoofdleider G.K. Brandsma te Eefde, en als leiders onder andere jonkheer Coenen te Gorssel en E.G.R. Völcker. Op 15 april 1921 bericht de burgemeester van Gorssel aan J. Völcker, reserve ritmeester, wonende op het Spijk te Eefde, dat hij hem tot commandant van de burgerwacht heeft benoemd. Brandsma is hiermee van zijn taak ontheven.
De vrijwillige burgerwachten in het land kregen instructies vanuit Den Haag, en wel van de inspecteur van de burgerwachten, later bijgestaan door een toegevoegd officier te Arnhem. Voorts was de burgerwacht aangesloten bij de Nederlandsche bond van vrijwillige burgerwachten. Na de Duitse bezetting in 1940 werden de burgerwachten op last van hogerhand opgeheven. In Gorssel geschiedde dat op 17 augustus 1940.
De statuten van de burgerwacht te Gorssel behelsden o.a. het volgende.

1. De vereniging draagt de naam De Burgerwacht te Gorssel en is gevestigd te Gorssel.
2. Zij stelt zich ten doel het wettig gezag, na daartoe door dat gezag te zijn opgeroepen, in het bestrijden van revolutionaire aanrandingen en bedreigingen van de openbare of maatschappelijk orde daadwerkelijk te steunen en tegen gewelddadig verzet te verdedigen.

3. Zij tracht dat doel te bereiken door bij aanrandingen, bedreigingen of verzet tegen de bedrijvers gewapenderhand op te treden en door burgerlijke diensten te verrichten.
4. Om deze taak uit te voeren houdt zij de nodige oefeningen in de wapenhandel.
5. Het bestuur beslist omtrent de toelating tot lid en kan deze zonder aanvoering van redenen weigeren.
6. Het bestuur bestaat uit tenminste 5 leden; de commandant maakt als zodanig deel uit van het bestuur.
7. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter, een plv. voorzitter en een secretaris/penningmeester.
8. Het bestuur is bevoegd aan een dagelijks bestuur uit zijn midden de behandeling van de lopende zaken op te dragen.
9. Het bevel over de burgerwacht voert de commandant.
10. De commandant wordt door de burgemeester benoemd.
11. De vereniging is opgericht op 31 maart 1919 voor de tijd van 29 jaren.
12. Wijziging in de statuten kan slechts worden aangebracht in een tot dat doel samengeroepen ledenvergadering op voorstel van het bestuur of ten minste eentiende van de leden der vereniging, met een meerderheid van tweederde der door de ter vergadering aanwezige leden uitgebrachte stemmen.
13. De verdere aangelegenheden der vereeniging worden geregeld bij een door de ledenvergadering vast te stellen huishoudelijk reglement.

De notulen van de algemene vergadering dd. 23 augustus 1923 op het gemeentehuis vermelden de aanwezigheid van zes leden. De voorzitter constateert dat er in het algemeen nog te weinig belangstelling bestaat. In plaats van de heer Schaafsma wordt jonkheer Roëll tot bestuurslid benoemd, terwijl herbenoemd worden de heren G.J. Klein Lebbink en A.J. de Jong Schouwenburg. Alle drie treden in 1925 af, aangezien feitelijk in juli 1922 de verkiezing gehouden had moeten worden. Verder is nog van belang het voorstel van de voorzitter de commandant van de burgerwacht, J. Völcker, tot plaatsvervangend voorzitter te benoemen, hetgeen geschiedt.
Vóór bovengenoemde notulen zijn geen eerdere notulen aanwezig; de volgende notulen zijn van 13 augustus 1924. Aanwezig zijn dit keer vijf leden. De commandant brengt verslag uit van de gehouden schietoefeningen in 1923. Negen oefeningen zijn gedurende de maanden mei t/m augustus gehouden op zaterdag van 6 - 8 uur, terwijl bovendien is deelgenomen aan de kringwedstrijd te Deventer; te Gorssel is een huishoudelijke wedstrijd gehouden op 25 augustus. De belangstelling voor de oefeningen was gering en de deelnemers aan die oefeningen waren veelal dezelfden, tot een getal van gemiddeld twaalf schutters. In totaal hebben 28 schutters aan de oefeningen deelgenomen, het totaal aantal leden bedroeg 115.
De notulen van zaterdag 25 juni 1925 geven aan dat naast het bestuur drie leden aanwezig waren. Er wordt weer verslag uitgebracht over de gehouden schietoefeningen; aan de geregelde schietoefeningen namen gemiddeld twaalf leden deel, de

belangstelling bleef dus gering. Het waren ook dit keer veelal dezelfde leden die deelnamen. Er wordt besproken welke mogelijkheden er zijn om de leden te activeren. In verband met de kosten van onderhoud wordt het aantal geweren van honderd naar tachtig teruggebracht.
De notulen van de volgende jaren bevatten weer de gebruikelijke gegevens over de gehouden schietoefeningen. Verder is er voortdurend sprake van bestuurswisselingen. Uit de notulen van 9 juni 1928 blijkt dat het aantal leden dan 113 bedraagt, bijna net zoveel dus als in de beginperiode. De notulen van 25 mei 1929 vermelden dat er op dat moment 110 leden zijn, waarvan tachtig gewapend kunnen worden; vier leden zijn ter vergadering aanwezig, en ongeveer dit aantal blijft in de loop der jaren vrijwel constant. De notulen van 24 mei 1930 maken gewag van het feit dat de gemeente 150 gulden subsidie verleent.
Uit de notulen van 25 mei 1935 blijkt dat de gemeente weer 150 gulden subsidie verleent. De notulen van 30 mei 1936 vermelden een batig saldo van *f* 74,41 en nogmaals een subsidie van de gemeente ter waarde van *f* 100. Zaterdag 22 mei 1937 is er opnieuw een vergadering; de notulen vermelden dan opnieuw een subsidie van *f* 100. De sterkte van de burgerwacht bedraagt dan tachtig leden met geweer en 33 ongewapende leden. Op 21 mei 1938 is de volgende vergadering; men wil dan van het Rijk 600 extra patronen verkrijgen. Het beschikbare aantal is te gering, zodat bij een opkomst van dertig leden er per schietdag nog geen tien patronen per man beschikbaar zijn.
In 1939 zijn er twee algemene vergaderingen geweest, de eerste op 28 januari 1939, dit in verband met de inwerkingtreding van de nieuwe statuten, nodig geworden door de wet op de weerkorpsen, welke wet op 1 februari in werking treedt. De voorzitter doet voorlezing van het ontwerp der nieuwe statuten, welk ontwerp na enige bespreking met algemene stemmen wordt aanvaard.
18 april 1939 is er weer een algemene vergadering, de voorzitter wijdt enige woorden van waardering aan wijlen de heer J. Völcker en spreekt woorden van dankbaarheid vanwege het feit dat de commandant van de burgerwacht hersteld is. Aanwezig ter vergadering zijn zeven leden. Het batig saldo op 31 december 1938 bedroeg *f* 228,98. De voorzitter geeft een uiteenzetting van het doel der burgerwachten volgens de nieuwe wet op de weerkorpsen. Volgens de nieuwe wet wordt de burgerwacht voor verschillende diensten bij de luchtbeschermingsdienst ingeschakeld. Bij oorlog of bezetting door de vijand staat de burgerwacht ten dienste van de burgemeester waar deze hulp nodig heeft voor vorderingen, rekwisities en verder voor alles wat de burgemeester in het belang van de gemeentenaren nodig oordeelt. Opnieuw verstrekt de gemeente een subsidie van *f* 100. Uit deze notulen blijkt duidelijk de angst voor dreigend oorlogsgevaar, en niet ten onrechte. De laatste notulen in het archief van de burgerwacht dateren van 17 augustus 1940.

Voortkabbelend bestaan

Zoals we gezien hebben, zijn de notulen van de oprichting tot 1940 verre van compleet. Ze geven echter wel een zeker inzicht in het reilen en zeilen van de

burgerwacht. Samenvattend kan gesteld worden dat de vergaderingen matig bezocht werden, een verhoudingsgewijs klein aantal burgerwachters deelneemt aan de schietoefeningen en dat het ledenaantal vrijwel constant schommelt rond de ruim honderd. Slechts een deel van de leden is gewapend, subsidie wordt door de gemeente diverse keren verstrekt. De algemene indruk is: een over het algemeen rustig voortkabbelend bestaan, waarbij uit niets blijkt dat men bij kritieke situaties heeft moeten ingrijpen.

Opheffing

De laatste notulen van 17 augustus 1940 geven aan dat er twintig leden aanwezig waren. Als genodigde is aanwezig dr. J. van der Hoeven, waarnemend burgemeester. Op verzoek van het bestuur heeft de heer Wentholt zich bereid verklaard de leiding van de vergadering op zich te nemen. Voor tot de werkzaamheden wordt overgegaan, verzoekt de voorzitter de aanwezigen op te gaan staan en in gedachten hulde te brengen aan allen die in de moeilijke dagen die ons vaderland heeft doorgemaakt het hoogste offer hebben gebracht: het offer van hun leven.

Hierna begint de voorzitter met te zeggen dat hij niet had gedacht nog eens een vergadering der burgerwacht te zullen leiden, maar hij wil gaarne bekennen dat het hem een genoegen is al die bekende gezichten terug te zien en om in hun midden te vertoeven. Hierbij moet aangetekend worden dat de heer Wentholt voorzitter van de vergadering der burgerwacht is geweest toen hij nog als burgemeester in functie was. Sinds de laatste vergadering is er veel gebeurd. Door de mobilisatie zijn de burgerwacht de wapens ontnomen en daardoor hebben de gewone oefeningen niet meer plaats kunnen vinden. Maar vele burgerwachters hebben goede diensten verricht bij de luchtbescherming. Als punt 5 komt de opheffing van de burgerwacht aan de orde. De burgerwacht moet tot ontbinding overgaan. Dit wordt met algemene stemmen besloten. Het bestuur stelt voor de oefenbuksen en de eretekenen aan de gemeente ten geschenke te geven. Dit wordt ook weer met algemene stemmen goedgekeurd.

Dank wordt gebracht aan de heer J. Völcker voor de bewezen diensten en ook aan de laatste commandant de heer Raak. ”Laten wij”, zo zegt de voorzitter, ”in ons hart de getrouwen blijven die we altijd geweest zijn en mochten onze diensten nog weer gevraagd worden voor de handhaving van rust en orde in ons Nederland, dan zal zeker niet tevergeefs een beroep op onze medewerking gedaan worden. Laten we ernaar blijven streven onder welke omstandigheden dan ook, goede Nederlanders te blijven en door ons gedrag en optreden de faam van ons dierbaar vaderland hooghouden.” Waarnemend burgemeester J. van der Hoeven spreekt ook nog een kort woord: ”We moeten de opheffing niet al te tragisch opvatten, want er is in den lande algemeen een streven naar meer eenheid en dan heeft een burgerwacht geen zin meer”. (Opgemerkt moet hierbij worden dat deze eenheid iets is wat door de Duitse bezetter opgelegd wordt.) Tot slot roept de commandant, de heer Raak, de leden op trouwe en goede Nederlanders te blijven, en met deze woorden wordt deze laatste vergadering beëindigd.

DE 'EPSER SCHOOL' IN VROEGER JAREN (1)

Henk Hietbrink

Henk Hietbrink vond op zijn zolder een boekje over het onderwijs in de 'Epser School', geschreven door oud-hoofdonderwijzer Nico van Wijk naar aanleiding van het honderdjarig bestaan van de school in 1983. Uit dit boekje citeert de auteur de geschiedenis van de 'Epser School', zoals die door Van Wijk (jarenlang bestuurslid van de Elf Marken) in het boekje is opgenomen. Voor oud-Epsenaren misschien een bekend verhaal, voor anderen een geschiedenis van Epse en omgeving.

In 1883 werd de eerste echte Epser school in gebruik genomen. Natuurlijk volgden de kinderen uit Epse voor 1883 ook op een bepaalde manier onderwijs. Hoe? Daarom eerst een kort stukje onderwijsgeschiedenis in 't algemeen.

Bartjens

Op 15 juni 1801 kwam de allereerste wet op het lager onderwijs tot stand, op advies van de Leidse hoogleraar Johannes van der Palm. Dit was een begin van ordening van een volstrekte onderwijschaos. Voor die tijd werd het onderwijs niet landelijk, maar plaatselijk geregeld. Leerboeken en kinderboeken waren er niet of nauwelijks. In het begin van de zeventiende eeuw waren wel rekenboekjes verschenen: *'Cijfferinghe'* en de *'Vernieude cijfferinghe, waer uyt men meest alle de grondt-regelen van de reecken-konst leeren kan'*. De boekjes waren samengesteld door de Zwolse schoolmeester Willem Bartjens. In de achttiende eeuw verschenen van de hand van Van Hiëronymus van Alphen opvoedende kinderboeken, die voorzagen in een grote behoefte. Wie kent niet: *'Jantje zag eens pruimen hangen'* (1779)? Ook boekjes als *'De Brave Hendrik'* (Nicolaas Anslijn, 1810) zijn bekend. Belangrijk was ook het Abc-boek uit 1796. De in 1784 opgerichte Maatschappij tot Nut van 't Algemeen ging zich in gunstige zin met het onderwijs bemoeien: 'Nutsscholen'. Pas in 1801 kwam er met eerder genoemde onderwijswet ten aanzien van het lager onderwijs een grote verandering.

Het onderwijs in Epse voor 1883

Het archief van de gemeente Gorssel wijst uit, dat in 1798 in Epse school werd gehouden in de behuizing op 't erve Bolderink, gelegen aan het 't begin van de Kletterstraat.

Bolderink *Foto: Henk Hietbrink*

Het Bolderink was eigendom van klooster Ter Hunnepe. De schoolgaande jeugd van Epse (leerplicht kwam pas in 1901) werd ondergebracht in een lokaliteit (afmetingen 6 el en 3 palm lang, 5 el en 3,5 palm breed en 2 el en 5,25 palm hoog). 's Winters verschenen er ongeveer zestig leerlingen, en zomers aanmerkelijk minder i.v.m. werkzaamheden op de boerderij. De meester was Herman Bolderink, meester op eigen erf, in eigen school en dus een 'eigen Epser meester'. Het is niet bekend welke bevoegdheid om les te geven Bolderink had, wel gaf hij les in drie vakken: lezen, schrijven en rekenen. Tot 1807 hield Herman Bolderink het vol, toen gaf hij plak en bullepees over aan z'n opvolger meester Gerrit Jan Mensink. Het leslokaal werd door de leiding van het klooster slecht onderhouden. Er kwamen gaten in het dak en de muren en in 1819 berichtte meester Mensink aan de bevoegde instanties (wie was er verantwoordelijk?) dat het lokaal gevaarlijk werd voor de schooljeugd en bewoners. Als er geen verbetering kwam dreigde de meester te vertrekken (het dreigement werd niet uitgevoerd). Tot 1829 gebeurde er niets. Toen nam het gemeentebestuur de last van het onderhoud over van de domeinen. In hetzelfde jaar nog ging het bouwvallige schooltje tegen de grond. Het duurde tot 1831 voor de nieuwe school werd aanbesteed. Meester Mensink was in 1829 les gaan geven aan de school in Dorth en daar zal hij de meeste Epser leerlingen wel hebben teruggezien. De nieuwe school verrees dicht bij Dorth: aan de Bathmenseweg, hoek Oude Larenseweg. Kinderen vanuit Dorth, Epse en Harfsen kregen les in dit schooltje.

Woning Oude Larenseweg/Bathmenseweg *Foto: Henk Hietbrink*

Blijkbaar was er in die dagen weinig contact tussen gemeentebestuur en schooltoezicht, want toen de schoolopziener op 12 maart 1832 de oude Epser school wilde bezoeken bleek het gebouw op erve Bolderink verdwenen … De nieuwe school kwam onder leiding van meester Hendrik Graewert. Hij bleef 40 jaren (waarschijnlijk tot zijn pensioen op 1 november 1873).

In 1883 een eigen schoolgebouw

In de laatste helft van de negentiende eeuw veranderde er veel in de dorpen, zodat de gemeente genoodzaakt was nieuwe plannen met betrekking tot het onderwijs te maken. Harfsen moest een eigen school hebben en voor de leerlingen uit Epse lag de school aan de Bathmenseweg veel te ver van het dorp. Het schoolgebouw werd verkocht aan de familie Beumer en werd een boerderij.

Voor Epse kwam toen een belangrijk jaar. In 1883 kreeg het dorp een 'echt' schoolgebouw, midden in het dorp.

Meester Ezerman werd schoolhoofd. Hij was in 1873 meester Graewert opgevolgd. Burgemeester baron van der Borch van Verwolde opende de nieuwe school aan de Lochemseweg. Naast de school bouwde men een woning voor het schoolhoofd. De school was een voor die dagen prachtig gebouw met ruime, hoge lokalen en veel ramen. Maar dat mocht ook wel, want de bouw ervan had dan ook maar liefs *ƒ* 9400 gekost. Men ging ervan uit dat de school wel honderd jaar meekon. Dat klopt, want het is nog steeds een prima gebouw (HH.)

School en meestershuis *Foto: Henk Hietbrink*

Het onderwijs hoefde niet alleen door meester Ezerman gegeven te worden. Hij werd terzijde gestaan door een juf en een ondermeester.
Meester Ezerman was ook nog boer. Op zijn 1 ha groot bedrijf moesten de jongens na schooltijd 't smurrieland plattrappen. Zijn vrouw molk twee keer per dag de enige koe. Opvolger van meester Ezerman (hij ging op 1 februari 1906 met pensioen) was meester H. Klumper. Klumper had het voorrecht lange tijd te kunnen werken met een constante groep leerkrachten. Meester T. van Dam, juf J. Schutte en later een vierde kracht, juf Ter Maat.
In de jaren dertig van de volgende eeuw bleek het gebouw te klein en werd besloten tot nieuwbouw, maar daarover meer in het volgende Markenboek.

Toen en Nu (4)

Bakkerij Kuiper aan de Schoolstraat in Eefde. Achter de latere aanbouw is het oude pand nog goed te herkennen.

SPONSORS VAN DE ELF MARKEN

Almen:
Bouwbedrijf Geers BV, Kapelweg 22A
Camping Domein Groot Besselink, Lage Lochemseweg 31C
Geert de Groot fotograaf, Bakkersteeg 2
HCR De Hoofdige Boer, Dorpsstraat 38
Hotel Conferentiecentrum Landgoed Ehzerwold, Ehzerallee 14
Installatiebedrijf Pladdet, Scheggertdijk 41
Loonbedrijf Almen-Harfsen, Kapelweg 22
Ruiterkamp Uitvaartverzorging, Vordenseweg 2
Tuintechniek Eefde, Scheggertdijk 4

Deventer:
Van Lente Systeemintegratie BV, Herfordstraat 5
Artistique BV, Maagdenburgstraat 32C

Eefde:
Aannemersbedrijf Nengerman, Zutphenseweg 144
Autobedrijf Lenselink BV, Schoolstraat 11
Autoservice Eefde (J. Fomenko), Zutphenseweg 73
Brouwer Autoschade, Teenkweg 4
BWaste International B.V., Zutphenseweg 42
Coöp Versluis, Schurinklaan 16
De Stempel Winkel, Dr. Van der Hoevenlaan 27A
Dijkerman Rietdekkers, Scheuterdijk 23
Fysiotherapie Eefde, Rustoordlaan 10
Fresco Schilders- en decoratiebedrijf, Kapperallee 61
Gudrun Raiss, Jodendijk 45
Gebr. Klumper Auto's, Kapperallee 87
Kwekerij De Veldsprong, Scheuterdijk 16
Landgoed het Haveke B&B, Zutphenseweg 113
Majoor Makelaars & Taxateurs, Rustoordlaan 50
Pardijs Installatietechniek, Schoolstraat 48
Restaurant De Sluis, Schoolstraat 70
Schoonmaakbedrijf Frederiks VOF, Julianalaan 37
Te Loo Transportbedrijf, Zutphenseweg 95
Tuincentrum De Blaakhof, De Blaak 15

Epse:
Autobedrijf Preuter, Lochemseweg 15
Chinees spec. & wokrestaurant De Rozentuin, Deventerweg 40
Installatiebedrijf Eefting, Lochemseweg 26
Installatiebedrijf Haarman, Lochemseweg 10

Gorssel:
Bakkerij G. van Helvoort, Hoofdstraat 59
Boertie Optiek, Hoofdstraat 32
Brinkman Super, Nijverheidsstraat 22
Camping Jong Amelte, Kwekerijweg 4
Eetcafé De Hoek, Joppelaan 5
Groente Fruit Traiteurs Wezenberg, Hoofdstraat 55
Huisartspraktijk Van Gelderen, Hoofdstraat 45-B003

Kantoorboekhandel Bechtle, Hoofdstraat 40
Loonbedrijf H. Boschloo & Zn, Gorsselse Enkweg 2A
Memento Mori Uitvaartverzorging, Hoofdstraat 27
Natuurdrogist Gorssel, Hoofdstraat 36A
René Vos Outdoor & Sports BV, Hoofdstraat 39
Restaurant Elf Uur B.V., Deventerweg 27
Schildersbedrijf D.G. Wesseldijk BV, Hoofdstraat 44
Slagerij Jan Rodenburg, Hoofdstraat 38
Smits van Waesberghe Makelaars, Hoofdstraat 39B
Thoma & Bennink's Landerijenbureau, Hoofdstraat 47
Touwslagerij Steenbergen, Veldhofstraat 10A
Welkoop H.H. Berndsen, Molenweg 38
Weijler & Weijler tandartsen, Hoofdstraat 7
Wijnkooperij Klosters, Deventerweg 14

Harfsen:
Aannemersbedrijf Haarman, Lochemseweg 107
André Brummelman Rietdekkersbedrijf, Zeedijk 5
De Haarbroekse Vijvertuin, Harfsensesteeg 40
Fa. Beltman, Haarbroeksteeg 4
Garagebedrijf Henk Slettenhaar, Lochemseweg 161C
Grond- en Straatwerken Fa. Schoneveld Harfsen, Koelerweg 1
Landwinkel & Bloembinderij 'De Winde', Braakhekkeweg 9
Recreatiepark De Huurne, Harfsensesteeg 15
Schildersbedrijf G.J. Wesseldijk VOF, Lochemseweg 121

Joppe:
Aannemersbedrijf Klein Haar, Bathmenseweg 2A
Het Bosrestaurant, Joppelaan 100
Bouwbedrijf Enderink BV, Lochemseweg 64
De Zevensprong, Dortherdijk 6
Hertenfarm De Langekamp, Joppelaan 116
De Poorte Joppe, (straat-, sloop- en grondwerk), Joppelaan 81
N.M.J. Schrijver Rietdekkersbedrijf, Joppelaan 102

Kring van Dorth:
Henk Klein Ovink Uitvaartverzorging, Wittendijk 6
Stayokay Gorssel, Dortherweg 34

Lochem:
Kimenai installatiebeheer BV, Aalsvoort 2
Multicopy The Communication Company, Burg. Leenstraat 54
Zweverink Muziek, Zwiepseweg 80

Zutphen:
Ahorn-bouwsystemen, Sontstraat-PB580
Kamphuis Hoogwerkers BV, Loohorst 7
Kamphuis Schilderwerken BV, Jutlandstraat 1
Rabobank Graafschap-Noord, Hagepoortplein 5
Rexwinkel BV, Hermesweg 19
RS Schildersgroep BV Liebrand & Schooltink, Verlengde Ooyerhoekseweg 16

Inlichtingen over sponsoring bij de penningmeester.

Inlichtingen over sponsoring bij de penningmeester.
Het lidmaatschap loopt van 1 januari - 31 december.
Opzeggen van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december.

De contributie bedraagt € 20,00 per jaar per gezin. Hiervoor heeft men vrije toegang tot de vergaderingen, lezing- en dia-avonden. Tevens wordt elk kwartaal Ons Markenboek gratis toegezonden.
Betaling van contributie, bijdragen of giften kan op de rekening van de vereniging nr. NL12RABO 0301 4056 11 bij de Rabobank Noord- en Oost-Achterhoek t.n.v.: Historische Vereniging De Elf Marken.
Voor contributiebetaling wordt de voorkeur gegeven aan een machtiging.

Publicatie of overname van artikelen uit Ons Markenboek is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de voorzitter van de redactiecommissie.
Kopij te zenden aan een van de leden van de redactiecommissie, bij voorkeur via e-mail.

Het verenigingsgebouw het Tramstation, Van der Capellenlaan 4 te Gorssel, is op dinsdagmiddag geopend van 14.00 - 16.00 uur en op donderdagmorgen van 10.00 - 12.00 uur. De tweede dinsdag van de maand kan men hier terecht voor bibliotheek en genealogie. In het Tramstation beschikken wij over kopieën op microfiche van het bevolkingsregister tot 1940.
Het gemeentearchief is ondergebracht bij het Regionaal Archief Zutphen, tel. 140575, www.regionaalarchiefzutphen.nl.
U kunt hier terecht van dinsdag t/m vrijdag van 10.00 - 16.00 uur.

Het Gelders Archief
Openingstijden dinsdag tot en met donderdag van 10.00 - 17.00 uur en elke tweede zaterdag van de maand van 9.00 tot 17.00 uur.
Gelders Archief, Westervoortsedijk 67D, 6827 AT Arnhem, tel. 026 - 3521600,
www.geldersarchief.nl

Het tramstation vanaf 1926